

دولت سیزدهم در حال رسیدن به نقطه اوج تورم

رییسی رکورد هاشمی رفسنجانی را میشکند

بررسی آمارهای تورم در 75 سال گذشته نشان
میدهد دولت سیزدهم در حال رسیدن به نقطه
اوج تورم در سال 1374 است

لعیا غفاریان

نرخ تورم ماهانه ایران در آذرماه ۱۴۰۱، ۵/۴۸٪ بوده است. این مقدار، تورم سال ۱۴۰۱ را به ۴۵٪ رسانده است. این مقدار هنوز از تورمی که در نیمه دهه هفتاد رخ داد، بیشتر نیست، اما اگر به جای آخرین مقدار، متوسط چهار سال منتهی به سال جاری را در نظر بگیریم، خواهیم دید فشار تورمی که در حال حاضر تجربه میشود، در ۷۵ سال گذشته بیسابقه بوده است.

اگر تغییرات تورم را به تفکیک گروه‌های کالایی بررسی کنیم با مقادیر بیسابقه تورم در مواردی مانند روغن و چربی (۲۵۰٪)، لبنیات و تخم مرغ (۸۴٪) و نان (۷۴٪) در اقلام خوراکی و همینطور مواردی مانند بهداشت و درمان (۵۲٪)، مسکن (۴۲٪) و آموزش (۳۲٪) از خدمات عمومی و پایه مواجه میشویم.

تورم چگونه اندازه‌گیری میشود؟

تورم افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در یک بازه زمانی است که میتوان آن را به کاهش قدرت خرید در طول زمان هم تعبیر کرد. برای اندازه‌گیری تورم، شناخته‌شده‌ترین روش، مراجعه به شاخص قیمت مصرف‌کننده [1] است که در آن سبد منتخبی از کالاها و خدمات که عموم مردم استفاده میکنند، شناسایی و تغییرات قیمت آن سنجیده میشود [2]. مرکز آمار هم برای تعیین مقدار تورم، از همین شاخص استفاده میکند.

چرا تورم بیش از پیش احساس میشود؟

بررسی روند تورم در ۷۵ سال گذشته نشان میدهد بیشترین تورم در سال ۱۳۷۴ رخ داده است. در دهه‌های ۳۰ و ۴۰ شاهد تورم‌های کمتر از ۱۵٪ هستیم. اما با تزریق درآمد بالای نفتی به اقتصاد ایران، تورم در دهه ۵۰ شدت گرفت و بعد از جنگ ایران و عراق، در سال ۱۳۷۴ به بیشترین مقدار خود از سال ۱۳۲۵ رسید. با این حال، میتوان گفت امروز فشار افزایش قیمت‌ها، حتی بیشتر از نیمه دهه هفتاد احساس میشود.

در سال ۷۴ تورم به ۴۹٪ رسیده بود. در سال‌های قبل از آن، تورم ۳۵٪، ۲۳٪ و ۲۴٪ بود (متوسط چهار سال = ۳۳٪) اما در چهار سال منتهی به ۱۴۰۱، تورم به ترتیب ۴۵٪، ۴۱٪، ۳۶٪ و ۳۶٪ است (متوسط چهار سال = ۴۰٪). مقدار زیاد تورم در سال‌های پی در پی و البته افت ارزش ریال در برابر دلار و اثرات آن در بازارهای مختلف، فرصتی برای تجدید قوای حقوق‌بگیران که بخش عمده مصرف‌کنندگان را تشکیل میدهند باقی نمی‌گذارد و تامین هزینه‌های زندگی را برای آنان به یک ماراتن نفسگیر و پایان‌ناپذیر تبدیل میکند.

متوسط تورم در چهار سال منتهی به ۱۴۰۱ بیش از هر زمان دیگری در ۷۵ سال گذشته بوده است و به همین دلیل میتوان گفت فشار ناشی از تورم در زمان حاضر بیشتر از هر زمان دیگری از سال ۱۳۲۵ تاکنون احساس میشود [3].

اما این تنها دلیل برای بیسابقه بودن فشار ناشی از تورم نیست. اگر نرخ تورم را در گروه‌های کالایی مختلف مورد بررسی قرار دهیم، اطلاعات بیشتری درباره فشار ناشی از تورم به دست خواهد آمد. (نمودار شماره یک)

وضعیت تورم در گروه‌های کالایی

مرکز آمار در یک دسته‌بندی کلی گروه‌های کالایی را به دو دسته تقسیم میکند [4].

خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات

کالاهای غیرخوراکی و خدمات

درصد افزایش قیمت‌ها در آذر ماه ۱۴۰۱ نسبت به ماه مشابه در سال قبل (تورم نقطه به نقطه) برای گروه‌های کالایی و زیرمجموعه‌هایشان در هر یک از این دو دسته در جدول شماره یک آمده است [5].

در جدول شماره یک در درجه اول نرخ تورم روغن‌ها و چربی‌ها با مقدار بسیار زیاد ۲۵۰٪ جلب توجه میکند. پس از آن خوراکی‌هایی مانند شیر، پنیر و تخم مرغ، نان و غلات، گوشت قرمز، گوشت مرغ و شیرینیجات در کنار مواردی مانند رستوران، هتل، بهداشت و درمان با بیش از ۵۰٪

تورم قرار دارند. با توجه به ضروري بودن بسياري از اين گروه‌هاي كالايي يادشده در سبد خانوار، جاي تعجب ندارد كه تاثير آن بر كيفيت زندگي مردم بيش از پيش احساس شود.

اما براي مطالعه فشار ناشي از تورم نمي‌توان تنها به آخرين مقادير منتشر شده در گروه‌هاي كالايي مختلف بسنده كرد. ممكن است نرخ تورم در برخي از گروه‌هاي كالايي بيشتر از ساير گروه‌ها نباشد اما همان مقدار را هم پيش از اين تجربه نكرده باشد [6]. براي اين كار بايد روند تغييرات تورم را در طول زمان مورد بررسي قرار دهيم.

تورم‌هاي بيسابقه در گروه‌هاي كالايي

مرکز آمار ايران، نرخ تورم را از سال ۱۳۹۱ به تفكيك گروه‌هاي كالايي منتشر مي‌کند. بررسي روند تغييرات تورم در يك دهه اخير نشان مي‌دهد نرخ تورمي كه در 7 مورد از گروه كالايي تجربه ميشود، در يك دهه گذشته بيسابقه بوده است:

1- روغن‌ها و چربي‌ها

2- شير، پنير و تخم مرغ

3- هتل و رستوران

4- نان و غلات

5- بهداشت و درمان

6- مسکن و اجاره

7- آموزش

اين وضعيت بيسابقه در گروه‌هاي كالايي بزرگ‌تري مانند «خوراكي‌ها» نيز قابل مشاهده است، اما در موارد بالا تنها به پايين‌ترين لايه در گروه‌هاي كالايي اکتفا شده است. نمودار تغييرات تورم در اين گروه‌هاي كالايي را در نمودارهاي شماره 2,3,4,5,6,7,8 مشاهده كنيد.

تورم بيسابقه در خوراكي‌ها، بهداشت و درمان، آموزش و مسکن در تمامي گروه‌هاي كالايي يادشده نرخ تورمي كه در ماه‌هاي اخير تجربه ميشود، از سال ۱۳۹۱ تاکنون بيسابقه است. مشاهده مقدارهاي بيسابقه تورم نه تنها در كالاهاي ضروري مانند اقلام «خوراكي» كه در سبد روزانه مصرف‌کننده، بلكه در موارد غيرمنتظره‌اي مانند «بهداشت و درمان»، «آموزش» و «مسکن» نيز به چشم مي‌خورد. مشاهده تورم بيسابقه در سه گروه اخير از آن رو حايز اهميت است كه بخش مهمي از آنها در گروه‌هاي بهداشت و درمان و آموزش، قرار بوده به صورت عمومي و رايگان عرضه شود و در گروه مسکن نيز مطابق وعده‌هايي كه داده شد، قرار بود عرضه مسکن ارزان قيمت جلوي رشد قيمت مسکن را بگيرد. اما تحليل داده‌هايي كه مرکز آمار از مصرف‌کنندگان جمع‌آوري کرده، نشان مي‌دهد نرخ تورم در اين سه گروه نيز رکورد شکسته است.

آیا اسب افسارگسیخته تورم مهارشدنی است؟

تورم در دنیا به عنوان مشکلی حل‌نشده تلقی نمی‌شود، اما این مشکل در نیم قرن اخیر در ایران هیچگاه به صورت پایدار حل نشده است. با توجه به وضعیت‌های بی‌سابقه تورمی به ویژه در گروه‌های بهداشت و درمان، آموزش، مسکن و هتل و رستوران و همینطور در خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها و سهم بالای آن در سبد روزانه خانوار و تاثیر آن بر سطح رفاه عمومی، ضرورت اقدامات اساسی برای کنترل تورم بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. زیرا افزایش پی در پی تورم چنانچه در چهار سال اخیر رخ داده است، تبعات اجتماعی و اقتصادی کوتاه‌مدت و بلندمدت فراوانی در پی خواهد داشت. از این رو اگر به مشکلات ساختاری و عوامل اصلی تورم‌زا در اقتصاد ایران بی‌توجهی شود و گرانی به عواملی چون اخلاص‌گران بازار فرو کاسته شود، موج‌های بعدی نیز چندان دور نخواهد بود.

پاورقی و ارجاع

1- Consumer Price Index (CPI)

2- برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به: چرا گرانی‌های اخیر بی‌سابقه است؟ بهمن اجدری، دقیقه ۱۴۰۰

3- این الگو در شهریور ۱۴۰۰ نیز مشاهده شده است. مراجعه کنید به پانویس شماره ۲

4- گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده، مرکز آمار ایران؛ آذر ۱۴۰۱

5- گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده به تفکیک استان؛ مرکز آمار ایران، آذر ۱۴۰۱

6- اقتصاد گروه‌های کالایی مختلف با یکدیگر تفاوت دارند، به همین دلیل نمی‌توان انتظار داشت دامنه تغییرات تورم آنها شبیه به یکدیگر باشد.

نمودار تغییرات تورم در تمامی گروه‌های کالایی را در لینک زیر مشاهده کنید:

d-mag.ir/p9005